

ВИДАВНИЦТВО „КРАСА І СИЛА“ Ч. 2

Др. ВАСИЛЬ ПАЧОВСЬКИЙ

СВІТОВА МІСІЯ УКРАЇНИ

ПЕРЕМИШЛЬ
НАКЛАДОМ А. ЯЦКОВА
1933

Література :

- Ле Бон: Психологія розвою народів.
- Мк. Дугаль: Психологія групи.
- Е. Баркер: Народний характер.
- І. Кершенштайнер: Державно-громадянське виховання.
- В. Липинський: Листи до Братів хліборобів.
- С. Гессен: Основи виховання (питання авторитету).

Дмитро Чижевський:

Нариси з історії філософії на Україні — Прага 1931.

Дмитро Антонович:

Курс історії українського мистецтва — Прага 1923.

В. Щербаківський:

Основні елементи орнаменталії українських писанок та їхнє походження — Прага 1925

R. N. Condanhove Kalergi: Paneuropa Die Weltanschauung der Zukunft.

Конструктивні ідеї державности та космічна місія Української Нації.

(Реферат виголошений в „Молодій Громаді“ в Перемишлі,
дня 22. січня 1933 р.)

I.

Історичні ідеї України.

Всі великі державні нації мають ідеї свого національного післанництва, які виростають з почуття самоповаги провідної верстви. Суть цієї ідеї — як каже В. Липинський — лежить в тому, що провідна верства, а з нею ціла нація вважають себе покликаними вищими силами, в які вірять, до виконання їх наказів.

І кілька було і є великих державних націй, стільки є проявів месіанізму. Найбільше відомий завдяки Біблії месіанізм колишнього народу Ізраеля, який дає силу життя жидівській нації через пять тисяч літ мимо того, що ця нація не мала держави, ні своєї землі — та хоч розбита і розсіяна по між ріжні народи світу творить солідарну групу в обороні визнаців закону Мойсея. Опріч жидівського відомий нам краще месіанізм польський та московський, який витворив прояви почуття національної гордості. Це почуття виявилось у великому творчому пориві провідної верстви до здобуття для своєї нації окремого Богом і людьми оправданого місця на світі.

Гасло Маццінія великого творця свідомости італійської нації було „Бог і народ“. В народі і через народ люди звязані зі собою свобідною співучастю в його житті підносяться до висоти обовязків супроти Бога. Звідтіль виникає, що в сутті народу лежить **місія**. Є він покликаний і призначений до сповнення Божого пляну. Мусить його сповнити в межах своїх границь і можливостей свого розвою. Має одначе також ширші і більші обовязки. Ніякий народ не може жити тільки сам для себе; кождий має обовязки супроти інших, супроти загальної європейської системи і супроти цілого людства.

Баркер, професор історії і соціольогії університету в Кембрідж в своїм творі „Народній характер“ каже осьяк про національну свідомість та конструктивні ідеї народу: „Національна свідомість є витвором XIX століття. Народи існували вже тсді, як існували у ряді століть. Але не це, що просто існує, має значіння. Дійсне і рішаюче значіння посідає

це, що може бути поняте як ідея і як ідея є втілене в кінетичну силу до того ступня, що може стати приводом і жерелом ділання. В світі чину тільки так поняті ідеї витворюють електричну енергію і **народ** мусить бути чимсь більше, аніж фактом, **мусить стати** перше **ідеєю**, поки може стати динамічною силою.

Народ, що хоче стати державою, є це зобразована система індивідуальних стремління під кермою спільного запасу конструктивних ідей. Як раз ці „**організуючі ідеї**“ гуртують людей в суспільність, вказують йому відповідні в цьому становиска й устійнюють їх взаємини, а краще сказати точніше: люде самі гуртуються, займають відповідні становиска устійнюють свої відношення в світлі нових ідей... Ті, що мають дар ясновидіння та енергію хотіння і змагання, що ясно бачуть провідні ідеї і мають могутню волю їх реалізації — ті є творцями народів“.

Яка ідея може стати динамічною силою української нації? Ідея самостійної України проголошена універзитетською молодю на вічу у Львові 1900 р. разом з брошурою Р. У. П. пера Михньовського не могла перетворитися в тіло, бо вона не перейшла в кров і кість української нації за недостачею свідомости тих головних елементів, які становлять суть української державности та місії України в історії все-світу. Хоч українська молодь 1900 р. проголосила сю ідею на вір державних народів, не ясуючи докладно її змісту, — то як поставлено резолюції про ідею Самостійної України, усі учасники віча зірвалися як орли і заспівали з повної груди „Ще не вмерла Україна“. Я плакав ревно і бачив у більшости присутніх з очий ринучі сльози, бо всі прийняли її як ідею воскресення Нації емоційно, цілою душею і глибиною чуття. Тоді зродилася „Молода Україна“!

Цей зрив молоді викликав серед старшого покоління констернацію. Навіть найчільніші громадяни осудили його в часописях безглуздям, дорікаючи молоді, що хоче відірватися від габсбурської монархії, яка „положила такі заслуги для Русинів“. Сей сервілізм можна вияснити тим, що Українці XIX століття були тільки **нація літературна** дуже вузкого покрою за браком великої ідеї.

Першу велику месіянстичну ідею княжої України, **ідею Святої Руси** від Володимира до Юрія II украла нам Москва, оплюгавивши її кровю азійського деспотизму. З княжих часів нам лишилися тільки руїни Галича, св. Софія і Печерська Лавра в українським Римі. А літописів, тієї грамоти старинности нашої нації та геніяльний твір ідеї державности „Слова о полку Ігореві“ — мусіли ми видирати з загребущих рук Москви, але тих памятників ми не уміли читати як Греки читали Гомера. На гробі княжої України, як написав Філякський:

„Нам царство Скифії нічого не сказало —
Біраїллям, блекіттю минуле поросло“..

Другу месіянстичну ідею козацької України, ідею **лицарів Хреста святого** від князя Байди Вишневецького до Кальнишевського під булавою гетьманів з високим стилем з українського бароку нам оплюгавила історія накинена північними сусідами. Їх могили не промовляли до нас заповітом воскресення і не привели нас до великого чину, бо на їх могилах, як каже поет минулого, Філянський:

Хрестів поставити в свій час ми не зуміли,
Зоря вечірняя вітає їх могили,
Одна вечірняя їх чує заповт!“

А третя месіянстична ідея української нації, **ідея федерації всіх Славян** в формі конфедерації вільних народів, ідея Кирило Методієвського братства висловлена в „Книзі Битія українського народу“ пропала теж затоптана в болото та злегковажена сусідами. Тарас Шевченко оплакав її смерть кровавими сльозами та ставив нову Україну „без холопа і без пана“ — а другий наш геній, Микола Гоголь висміяв російською мовою сміхом руїни Росію Петра Великого і, навчивши Росіян сміятися з держави, розвалював її для воскресення вільної України...

Та з проголошенням ідеалу Самостійної України наступає зворот в українській просвітянській літературі. В Галичині окрім Стефаніка, Мартовича та Кобилянської з Буковини гуртується під гаслом мистецтва для мистецтва гурт „Молодої Музи“, в якій склад входили Бірчак, Б. Лепкий, Луцький, Карманський, В. Пачовський, Чарнецький, Твердохліб та Яцків, прихилиючись до споріднених духом надніпрянських поетів Філянського, Олеся і Чупринки, які виступали під напрямом М. Вероного.

„Мистецтво для мистецтва!“ — гасло аристократів духа привів зі заходу Галичини польський письменник європейської міри Ст. Пшибишевскі, що оголосив своє „Confiteor“ в краківськім „Życiu“ 1. січня 1899 де сказано: „Мистецтво не має ціли, бо воно є самоціллю, є абсолютом, який стоїть поза добром і злом, воно є сильнішим, або слабшим відбиттям абсолюту душі. Нарід — каже він далі — є частиною вічності, а в нім стремлять коріння артиста, з нього як з рідної землі тягне артист найживловішу силу. Артист стремить корінням в народі, але не в його політиці, не в його зовнішних перемінах, тільки в тім, що є в народі вічне: в його відрубності від усіх иньших народів, в річі відмінній і одвічній, то є расі. В творах **мистецтва** найсильніше проявляється **сутній внутрішній дух народу**“.

У Польщі аристократами духа являється еліта інтелігенції, для якої творено мистецтво, а Молода Україна найшла аристократів духа в світі селянської маси, яка має культуру тисячліть в своєму поведенні, піснях і світогляді. Ідеологи Молодої України вглиблялися в душу нашої нації, аби з вічних елементів добутих з тайни століть вложити кість і вілляти кров у велику ідею Самостійної України. Дух молодих письменників працював над загадкою, над питанням, над тайною

чому наш народ тратить раз у раз верхи на користь сусідів а рівночасно росте по дням, по ночам, по годинам як папероть без цвіту...

Адже в XIX столітті народ наш заперся і доконав кольосального діла колонізації чорноморських берегів, а ми, інтелігенція його, проявили себе тільки, як нація літературна з ідеєю вузкого мужицького покрою. А нація з **ідеєю державности** мусить мати в літературі ясно й активно поставлену справу війська, промисловости, земледілля, адміністрації й фінансів — для удержання держави в модернім значінню.

Ідею утворення Самостійної України в етногафічних границях ставив В. Пачовський в містерії „Сон української ночі“ виданій 1903 р., де вивів боротьбу течій серед студентства себто: одної, яка хотіла тільки звалити царат „мечем“, та другої, яка хотіла зразу поставити ідею самостійної держави „золотим вінцем“ України. Але на це націоналістичне гасло ще тоді не відгукнувся голос загалу інтелігенції, не то міліонів. Іван Франко, хоч повірив 1905 р. що Україна „засяде у народів вольних колі“ і „гляне, як хозяїн домовитий по своїй хаті і по своїм полі“ — та зясував тільки **ідею недержавної нації** у „Мойсею“ виданім 1905 р. в його приртіччї про „терен“, який каже до сусідів:

„Здобувати му поле для вас,
Хоч мені не потреба,
І стелитися буду в низу,
Виж буйайте до неба.
Боронити му вступу до вас.
Спижевими шпичками —
І скрашати му всі пустарі
Молочними квітками;
І служити му зайцю гніздом,
Пристановищем птаху,
Щоб росли ви все краще, а я
Буду гинуть на шляху“...

II.

Консервативні ідеї України.

Але Молоду Україну захопила **ідея активности** для здійснення державної ідеї і можемо з гордістю сказати, що ми кидали перші вогні бою серед просвітян, а з духа і труду нашого чола стали наші учні елітою Січових Стрільців, яких гимном стала пісня журавлів Б. Лепкого „Видиш, брате мій“!

Аж ударили труби їздців Апокаліпси 1914 року, то велика світова війна заставила нас усіх до чину. А як надлетіла буря великої революції зрушена українським революційним духом, тоді вкладали ми **зміст у велику будівлю** держави, хто мечем, хто кровю, хто трудом чола і громом слова у таборі полонених сліпих на очі, хто пером моченим в крові серця на полі битви, а всі цілою душею. Молода Україна показала, що наша поезія — не полова, а навіть не тільки вогонь, як писав Франко — в одежі слова, а діло диво з іскрою Прометея...

Хто з нас перейшов з мечем в руці через пекло Данта, хто кинув на жертву для ідеї державности родину, кар'єру і славу, хто бив у дзвін сріберний Закарпаття і будив сонних на Срібній землі утрачений, а хто поляг червоною китайкою вкритий на полі боротьби за честь, за волю, за правду України — а ніхто з нас не ждав з заложеними руками і оглядався на гори і мости, аби були цілі кости.

І ось велике потрясення війни заставило нас переживати у прискоренім темпі за п'ять літ на ново **цілу трагедію** козаччини від Байди до Мазепи закладу в безсмертне слово тов. Чарнецького :

Іване без роду, Іване без долі,
Куди не ходив ти, чого не видав —
І в спеку і в стужу і в лісі і в полі
Ти гинув, а славу сусід добрий взяв!

Та велика трагедія розвалля України подала нам розв'язку проблеми нашої нації — сотворила велику **легенду безсмертя України**. Що перша постать цієї легенди століть — то представник аристократичного консерватизму в особі вічного лицаря, князя **Михайлика**, що під зраду Татарських людей узяв на спис Золоті Ворота як сніп жита і заніс до Царгороду. Там він держить сторожу о хлібі й воді через шістьсот літ коло Золотих Воріт, того символу української державности. Стоять вони незримі для Українців коло Царгороду і ждуть слушного часу, аж князь Михайлик перенесе їх назад до Києва і поставить на граніт державности, як Українці спізнають в пеклі лихоліття, що за скарб є своя держава — під гаслом: Держава, або смерть!

А друга постать великої легенди століть — це узмисловлення українського духа — революціонера в постаті українського Агасвера, вічного **Марка Проклятого**, який в імя ідеї свободи волі зясованої Чупринкою, як ідеї „бунту для бунту“ все хоче добре зробити, а все йому виходить на зло, тому замість ставити, мусить все валити!

Під гаслом самостійности за чверть століття Молода Україна відобрала від Москви всіх украдених **геніїв** нашого **мистецтва** рівних Шевченкові, себто малярів Дмитра Левицького, Антона Лосеня, Володимира Боровиковського, Айвазовського, Куїнджія та Миколи Ге; — різьбарів Михайла Козловського, Івана Мартоса та Архіпенка, музиків Чайковського і Бортнянського та генія слова Миколу Гоголя.

А тимчасом під гаслом Михайлика: „держава або смерть“ молоді мистці самостійної України стали добувати з тих елементів, що є вічноживі в тисячеліттях нашої бувальщини нові цілі, **нові ідеї**, нову місію української нації в космосі всесвіту.

Перша ідея консервативна кн. Михайлика, яку добуто з попелу століть для зросту нашої нації, для підбудови української держави є ідея **сили землі**, що живе в душі кожного Українця.

За княжих часів український народ утотожнював державу зі землею. Найбільший поет нашої державности, автор

„Слова о полку Ігореві“ взиває князів вступити в золоте стремля за обиду сего времени, за рани князя Ігоря, за землю руськую і кличе:

„О стогнати землі Руській помянувшє первую годину і первях князей! О Руськая земле, уже за шеломянем еси!“

За козацьких часів співав народ у думі: „Українська земле, усім ти, земле, богата, та за ворогами своїм дітям проклятая!“ Українська еміграція ХІХ віку шукала по цілому світі землі такої як на Україні, а наш хлібороб знається за всі народи найкраще на чорноземі, захопив найкращі землі на Підкавказі, на Туркестані, на Сибірі і в Канаді та став найкращим піонером земельної культури на світі.

Ту містичну ідею землі врослу в душу нашого селянства заклала в літературі Ольга Кобилянська в повість „Земля“. Ту ідею закрив Стефаник у довічне слово: „Вона, земля за твою силу дає тобі повну хату дітей і онуків, що регочуться як срібні дзвіночки і червоніють як калина“. А як сини йдуть на українську війну, батько каже: „Хай вас закопаю у цю нашу землю, аби воріг з цього коріння її не віторгав у свій бік“ — в ім'я довічного факту, що де є могили свідомих ідеї, там прийде воскресення!

І нині побачив світ затривожений зростом комунізму, що одинокою остоею культури проти московського імперіялізму, що грозить світовим пожаром кочовою ордою Європі є вал українських селян, який окопався в землі в окопи позиційної війни і бореться за обиду сего времени, за землю українську, за добутки тисячеліття, бореться на життя і на смерть від Чорного до Білого моря, від Олексія Михайловича до нинішнього дня.

Друга ідея консервативна, яку добули ми з попелу століть для зросту нашої нації, для відбудови української держави, для місії українського духа є **культ животворної національної релігії** на підкладі культу сонця..

Плаче в голос Ярославна
Осьмомисла доня славна
У Путивлі серед хмар:
Сонце світле, всім трисвітле,
Шлеш тепло, красу і ярь —
А на воїв лада лучі
Ти пррстер огнем жагучі
На безвідді луки гнув —
В спецї, в спразі, в лютїй згавї
Туги тугою замкнув.

То княжна Ярославна, як дитина народу Дажбожих онуків, молиться не до християнського бога, привезеного на незрозумілій мові з Греції, а до Бога Сонця, як молились предки дві тисячі з половиною літ перед Христом на Україні. Адже всі старинні свята Калити, Коляди, Шедрівки, Колодія, Великодня, Купайла Івана, всі свята, починаючи від Маковія до Пилипа відзначаються спеціальним культом народу, бо під християнськими святими лежить в основі три з половиною тисячі літ культу сонця Дажбога. Доказом того я-

вляються писанки мальовані знаками, які є **символом руху бога сонця**, себто гачковий хрест (свастика), троячок (тріквтер) та зірка (розета), які виступають в найстарших пам'ятниках культури Сходу і Америки. Культ сонця прийшов на Україну в кінці бронзової епохи і завдяки сему культові Українці, як оселий народ сотворили обрядові пісні на соняшні свята з пріпівкою „Даждь-Боже!“

Інтелігентови, що відбився від народу, затратив національну культуру і пошану до неї, видаються ті свята обрядові пересудом, пережитками, але у селян на цілій Україні християнський культ еднається з культом сонця. З цього культу національних свят вийшла вся культура леліяна в Галичині жонатим священством від Шашкевича до Марка Мурави, з цього культу, що еднав з народом інтелігенцію й утворив в священничій родині еліту відродження нашої нації в Галичині ціле XIX ст. В тих святах найкраще ясується той аристократизм духа нашої нації, тому так надаються вони до артистичної творчости не тільки в поезії, але й у **малярстві**, як бачимо се на „Гагілках“ Труша, або в прекрасній процесії на воскресні утрени Пймоненка. Той високий лет духа ясується в архітектурі наших церков від запорожської церви в Самарі аж до Волоської церкви, або св. Юра у Львові, увіковіченній як символ значіння релігії для нації в безсмертних мальовилах Новаківського. Вкінці той куьт національної релігії становить один з елементів тої космічної місії української нації, яка має злучити дві розсварені християнські церкви, східну і західну, в один храм Христовий Евразії.

Завдяки тому релігійному культові наші селяни мають в собі **той аристократизм духа** оснований на старинній культурі, якого не має ніякий народ в Європі. яка переймила тільки римську цивілізацію. Завдяки тому аристократизмові наші селяни не піддаються чужій культурі мимо 600-літньої затрати своєї державности, завдяки тому аристократизмові духа наш нарід прогинув в себе Скитів, Сарматів, Печенігів, Торків, Половців, Татарів, а тепер пожерає всіх кольоністів, які осідають на селі, бо їх діти вже в третому поколінні говорять українською мовою. Тому наш нарід тратить раз у раз верхи інтелігенції, як вона відривається від старинної національної культури — на користь пануючих націй — але нарід внизу виріс на велитня і росте по дням, по ночам, по годинам завдяки своїй релігії освяченій обрядовими святами до нинішного дня.

Трета ідея консервативна, яку добуто з попелу століть для зросту нашої нації, для будови нашої держави є ідея здобуття **Чорного Моря** як дороги до океану.

„Ей на Чорному Морі,
На камені біленькою,
Там сидить сокіл ясенський,
Жалібенько квилить, проквиляє“,

співає народна дума про Олексія Поповича, що сповідається з девяти гріхів Великому Богу і святому Чорному морю. Ой

вже давно той сокіл українського духа споглядає на святе Чорне море ще того часу, як плив Олег Віщий на чолі Великої Скуфи всіх племен на Царгород, як боровся Ігор в грецькім огні на Чорному морі, як Святослав Хоробрий вертав зі золотом грецького змія з Дунаю, аби Царгород добути, або дома не бути. Він був свідком, як князь Олег прибивав щит з тризубом на брамах Царгороду, отворяючи нам ворота на отверте море до океану.

Сокіл нашого духа був свідком, як Запорозжці здобували Каафу, Синопу, Трапезунт, передмістя Царгороду за Сагайдачного, аж дрожав турецький султан, перед яким тремтіла ціла Європа, бо Чорне Море „любило завзятих чубатих Славян“. Хоч як тяжко їм було через пороги дібратися до бережжа, та пороги не спинили гону нашої нації до моря. За княжих часів українська людність сягала до річки Росі, за козацьких часів до річки Самари, а нині Українці обняли раменами Чорне Море від Кавказу до Дунаю, бо нація з гербом тризуба боролась за Чорне Море через тисяч літ своєї історії

Однак через пороги Українці були тільки річною нацією, ці романтичні пороги відкинули нас від моря і звернули Україну до півночі тай завели її під руки Московщини. Але душа нашої нації, злеліяна творцями мистецтва все рвалася до моря. Море озмлював в чудових картинах маляр Айвазовський, море оспівали за Шевченком всі поети Молодої України: Леся українка, Олесь, Лепкий, Пачовський та український літаючий Голяндець, П. Карманський. До моря зложив свій псалом хрестний батько українського чистого мистецтва М. Вороний свій псалом:

Чолом тобі спляє, широкє море,
Незглибне, безодне, безмежний прєсторе,
Могутная сило, чолом!
Дивлюсь я на тебе і не надивлюся,
Думками скоряюсь, душою молюся,
Співаю величний псалом ...
Прийшов я до тебе змарнілий та бідний,
Протеж не чужий, але близький та рідний,
Тобі бо віддавна я свій!...

Море було мрією нашої нації, але тепер Дніпрельстан закрив пороги і злучив Київ з Чорним Морем, тим робом звязано на все море з Україною. Значіння Дніпрельстану не в промисловости для нас, а в епохальній події, що ми стали через його морською нацією, якої столиця Київ лежить над морем.

Хоч нас хочуть диктатори з Москви відперти від моря чужою кольонізацією, та українська нація що проглинула Печенігів, Половців, Татарів — проглине і сесю кольонізацію і завісить свій знак тризуба на Криму на скалі Чатирдагу, посягне рукою до Царгороду за Золоті Ворота до отвертого моря, за які боролася наша нація через тисячліття і бореться з цілим світом до нинішного дня.

Четверта ідея консервативна, яку добуто з попелу

століть для зросту української нації, для української держави є боротьба Європи з Азією, є боротьба європейського духа нашої споконвіку ссілої нації проти азійського духа кочової орди за культуру на основі розвою індивідуальности.

Чорні тучі з моря йдуть, хотять прикрити чотири сонця, а в них трепещуть сині молнії. Земля тутнеть, руки мутно текуть, пороси поля покривають, стязи глаголють: Половці йдуть від Дона від моря і від усіх стран, руськія полки обступиша. Діти бісові кликом поля преградиша, а храбріі Русичі преградиша черленими щити. Тут ся копіям поламати, тут ся саблям потручати на ріці на Каялі у Дону великого! Бити грому великому, іти дождю стрілами од Дону великого...

Ой так, між Доном а Дніпром ломав копія нераз ціле тисячеліття бій Європи з Азією. На той бій ішли побідні походи Олега, Ігоря, Святослава, туди йшли 93 походи Мономаха, тут розігралася битва над Каялою, рокова битва над Калкою, могильна битва під Полтавою, воскресна битва під Крутами, тут між Дніпром і Доном Русь-Україна поклалада голови за геленську свою культуру індивідуальности проти орди азійського колективу і тут бореться вона з кочовою Азією до нинішного дня.

III.

Місія України в перебудові світу.

Пята ідея то вже революційна ідея Марка Проклятого, яку добуто з попелу століть для зросту української нації, для будови української держави, для місії українського духа в космосі всесвіту, в культ свободи волі у кожної індивідуальности для осягнення найвищого ідеалу етичної свідомости, ідеалу внутрішньої гармонії.

Ідея свободи волі виступає в тисячелітті історичного життя як руйнуючий і будууючий елемент нашої держави. За княжих часів культ свободи волі був причиною рострою великої держави Володимира на князівства, які за браком пошани для авторітету великого князя під гаслом „мужаймося самі“ для слави — вели зі собою межиусобиці, спроваджували чужинців на себе і довели до генези татарських людей, які розвалили державу. За козацьких часів культ свободи волі приводив теж до вирівування себе під проводом отаманів, які хотіли добути для себе гетьманську булаву і привели до упадку другої держави; за нових часів культ свободи волі дійшов до гасла „самсобіпанства“, яке не признавало ніякого суверена на основі анархічного світогляду довело до розвалля третьої держави за наших часів...

Культ свободи волі даний Українцям від природи в імя прислвья: „Степ та воля — козацькая доля“ — привів по упадку княжої держави до самочинного утворення нової державнотворчої верстви себто козацтва, яке після побідного зриву проти неволі свого світу, угворило другу державу

з оригінальним устроєм відповідно до характеру своєї нації. Отже цей культ свободи волі стане позитивним в будові держави, як у масі засіємо **свідомість користий з власної держави для кожної одиниці.**

Тоді кожний провідник-індивідуаліст мусить мати на англійський лад стільки імперіялізму, містицизму, ідейности, розуму і волі, що зумів обмежити свій індивідуалізм і анархізм верховною владою суверена і обов'язком супроти земляків, які будуть його пильнували ради своїх користий з держави. Української держави примусом до послуху для волонтаристичної групи провідників збудувати не можна, бо дух свободи волі, Марко Проклятий розвалить таку державу, тільки муситься її будувати пробудженням національної гордості і самопошани для своєї високої культури і свідомостю хосенности з держави для кожної одиниці — тоді „врата адові не одоліють“ її будови і трівкисти.

Ідея культу свободи веде до осягу глибокого внутрішнього змісту нашої старинної культури в нутрі нашої держави. Ціллю її є роввій геленського індивідуалізму, для виявлення своєї повновартности, яка живе в душі кожного Українця, що почуває себе **мікрокосмом**, бо в глибині серця як в безодні кринється усе, що є в цілому світі. Звідси звістне зі світогляду Сковороди і Гоголя визнання для кожної людини права на власний індивідуальний етичний шлях, званий „плюралістичною етикою“, звідси завданням людини, після Сковороди, є шукати правди і змагати до неї.

Але правда — це ціль неосяжна і як раз усе **щастя людини випливає з безупинного шукання правди.** Звідси прикметою Українців є терпимість до чужого світогляду, навіть релігійного, бо вони відкидають московський погляд, що вічна правда проявляється тільки одним способом на цілому світі. Коли світогляд Толстого є фаталістичний, який зводить прояви самосвідомої особистости до невилічного послуху незмінним законам — то світогляд Сковороди є евдаїмоністичний і оптимістичний, що приписує людині розум і свобода волі, длятого основою філософії Сковороди була грецька девіза: **пізнай себе**, бо „бути щасливим не означає нічого иньшого, тільки знайти себе самого, самого себе пізнати і відповідно до того жити“. Між індивідуальними етичними типами повинна панувати не боротьба, але мир, себто згода і гармонія після світогляду Українців — мир між людьми, мир людини. (Сковорода, Гоголь, Юркевич, Куліш). До ідеалу гармонії зовнішньої приєднується ідеал внутрішньої гармонії з Богом „який є краса“.

Найвищий ідеал теперішньої нової Європи, до якого вона хоче піднести дорогою виховання повновартність особовости в покоління є той український ідеал **внутрішньої гармонії**, як найвищий ідеал етичної свідомости, який був вже ідеалом Сковороди, Гоголя, і Юркевича і є ідеалом українського духа до нинішнього дня.

Шеста ідея то є друга ідея революційна Марка Проклятого, яку добуто з попелу великої війни для зросту української нації, для будови української держави, для місії українського духа в космосі всесвіту це ідея **правди і волі**, яка є месіаністичною ідеєю для всіх поневолених народів світу.

Модерний космос — після творця ідеї Паневропи Куденгове Калегрі — є динамічно гармонійний. Світ і природа — після погляду Європи — лежить пова добром і злом, але не поза правом. В природі є тільки один імператив: імператив краси. Меншевартний народ невинен, що він є меншевартний, як повнолиста рожа в краща від дикої, а діамант кращій від вугля. Меншевартний народ мусить впасти під копита більшвартного, аби міг вирости півновартний, бо ціллю європейської культури є краса і сила. Се є етка сучасної Європи. А в драмі В. Пачовського „Сонце Руїни“ митрополит Тукальський каже Дорошенкові: „Усе тінь минуща, — одна річ живуща — світ з Богом. Світ славить Бога стоустими мовами усіх народів у гармонії космічній. Що робиш для народу — се молитва Богу, що звізди небесам се народи для світу. Двигни один народ — одна молитва більше Богу, втопи один в другім — в тім місці буде пляма на землі, а в молитві світу одна струна урветься у гармонії довічній“ Колиж Олесь співає гимн України.

Живи, Україно, живи для краси,
Для сили, для правди, для волі...

— то є модерний гимн Молодої України замісце сентиментального „Ще не вмерла“. Краса і сила — се клич сучасної Європи і та „**правда і воля**“ клич споконвічний України, проголошений Шевченком на основі народньої прислівної мудрости. Правда — це справедливість, воля — це свобода. Отже Україна до краси і сили ставить як умову нового космосу справедливість і свободу усім народам світу.

Хибаж не голосили ми в Києві цей ідеї ще перед Вільзовим маніфестом самоозначення народів? Хиба не сформував він той клич підсунений дорадником під гомоном нашого руху в російський революції? Хиба не український народ як Марко Проклятий заставляє тепер большевиків, що не признавали ніяких націй — голосити справедливість і свободу всім народам світу без ріжниць рас і держав? І хто знає, як далеко сягало око Творця, чи провидіння його доцільно не розбило українського народу перед рішаючою битвою, аби серед кривди і матеріялістичної жадоби ми Українці голосили визволення всіх націй в імя правди і волі, бо все співали:

Нема в світі правди, правду не віскати,
Бо тепер неправда стала панувати!

І це головна теперішня місія всесвітня українського народу серед майбутнього бою двох світів, наш народ має почуття своєї повновартности до високої культури, та має почуття кривди, бо не може проявити як повновартний своєї старинної культури через 600 літ аж до нинішного дня.

Сема ідея, що повстає зі сполуки консервативних ідей Михайлика з революційною ідеєю Марка Проклятого добута з понелу століть для зросту української нації, для місії українського духа в космосі всесвіту є ідея **української держави**, символом якої є Золоті Ворота двох світів: Сходу і Заходу.

Ті Золоті Ворота з великої легенди століть ждуть на велику хвилю перенесення до Києва. Для того великого чину мусить зеднатися князь Михайлик, дух консерватизму тисячлітньої культури як дух народньої розважності (рознаду ми) з революціонером Марком Проклятим, як духом спільні волі маси на основі територіяльної системи будівництва української держави.

Чомуж Золоті Ворота, на яких стояв золотоверхий храм є таким символом державности? Хиба наша княжа держава не була золотими воротами для переливу культури Азії до Європи і навпаки через 500 літ?

І тепер найвищим імперативом української нації є держава зі столицею в Києві, в тім українським Римі, де мусять стати Золоті Ворота двох світів Сходу і Заходу і де виросте зі старіючої культури Європи та з глибини азійської Індії нова висша культура, яка буде мати космічне значіння, бо елементи тих двох світів зберіг український народ з життя тисячеліть в своїм світсгляді і зберігає їх до нинішнього дня.

IV.

Синтеза і завдання великої хвилі.

Збираючи ті всі ідеї, дійшли ми, творці чистого мистецтва до осьякої синтези :

1) **Українська нація** мусить боронити посідання своєї землі, яка дає їй силу;

2) Мусить хоронити традицію національної релігії, яка дає їй відпорність проти натиску сусідів;

3) Мусить опанувати верховладу над Чорним Морем і пролив до отвертого моря для доступу до океану;

4) Мусить воювати на життя і на смерть в імя геленської культури Європи з кочовою цивілізацією колективу Азії;

5) Мусить узгіднити з державною ідеєю культ свободи індивідуальности для довершення давної цілі своєї культури, себто до повновартности кожної особовости;

6) Мусить підняти гасло справедливости для всіх народів світу для гармонії в житті людства, аби спсвнити свою космічну місію в історії.

7) Мусить сотворити державу, яка буде Золотими Воротами між Азією і Європою, а храм золотоверхий на них засяє як фенікс високої культури нового світу Евразії.

Як приведем до повної свідомости ті елементи і завдання української місії в культурі космосу — збудим серед верхівки нашої нації нетільки відпорність проти наперу чужинців, але

вितворимо **національну гідність і гордість** притягаючу розсіпані по світу таланти наші, гордість на се, що Українці як спадкоємці найстаршої гелленської культури на сході Європи належать до першорядних що до своєї повновартности народів світу.

Та верхівка мусить впоїти в маси українського люду цю віру в ідею нашого післанництва; аби змінити українську на цію в динамічну силу тої думки, що Творець, як безпричинна причина всіх причин, виростав старинну українську націю у неволі до стану велитня на грані двох культур Європи й Азії для великої цілі.

Дорогою бездержавного пониження покликав нас Творець середвирізуючих себе народів до **заведення Божого ладу**, який веде до гармонії всіх народів світу. Тоді сповниться фінальне слсво: „Книги битія української народу“, що камінь, який відкинули будівничі сего світу, стане каменем угольним нового храму Божого на землі.

До сего завдання мусим готуватися всі по обох боках Збруча, що ділить цілий світ на два табори під гаслом: Ми або вони, Європа або Азія! Мусим тямити, що головна наша справа тепер є будова своєї держави в Києві, або смерть! Тому всі мусим зднатися до сеї великої цілі, тому не смієм ділитися на старих і молодих, на своїх і чужих, на приятелів і ворогів для самовирізування себе підчас боротьби двох світів. Мусим всі мати перед очима образове зображення нашої минувшини Вячеслава Липинського, що держава — то **четверобік** сили узброєної зброю духа зі списами в руках. Поки рота уставлена в четверобік звертається списками на вні на ворогів, поти держава росте і могутніє. Се є часи нашої держави від Олега до Ярослава Мудрого! Але як списи роти уставленої в четверобік звертаються в нутро на себе в боротьбі за Київ — то держава наша упадає, а вкінці стає добычю Москви. То є часи від смерти Ярослава, коли князі стали „про малое великое мовити“ і той гріх повторяється між провідниками нашої нації до нинішнього дня!

Тому звертаюся до Тебе, Дорога Молоде, бо я хоч належу віком до старшого покоління, але серцем я належу до тих, що прийдуть, себто до Вас, будівничі майбутности, приготуйтеся до великої хвилі, яка може прийти кожного року, готуйтеся тяжкою працею над собою, аби стати користними для будови держави. Кождий з вас в кождий день у вечір **запитай себе**, що зробив ти нині для самодосконалення себе на корисну одиницю своєї нації з почуттям обовязку, яка готова і уміє робити кожду працю, потрібну для будови держави. Коли не научився ти нічого того дня, то сей день твого життя роздерта карта і викинута з книги нації, бо до великої хвилі треба готуватися по лінії найбільшого опору. Тому вирви зі свого серця руїнні інстинкти, а розвивай державнотворчі прикмети для воскресення своєї нації, для удер-

жання нового ладу на сході Європи, для захищення європейської культури від залу в серди.

Не губи свого життя на маловажні і недоцільні атенгати, не розкидай його на малі річи, себто на сварку зі старими „трусами“, свого найбільшого скарбу, кажучи „про малое се еликое“ замість заховати сили до великої хвилі і підготувати себе до історичної ролі, до якої покликав Творець світу нашу націю. Як розгубите всі свої сили на малі річи, то нарід прокляне вас за безглуздя, що розтратили Ви всі таланти замість їх помножити для удержання держави, бо не той господар, що збере господарство, а сей що його у своїх руках удержить. А як не удержите його, стративши сили на дрібні чвари і безцільні жертви крови — то прокляття народу буде викидати Ваші кости з могил, що виростуть з Вашої дармо пролітої крови. Та я вірю, що не схочете бути духами руїни, а станете сіллю землі, як підете дорогою, яку вказують творці Молодої України моїми устами.

Амінь амінь говорю Вам, що воскресення прийде. Білим світом високих зірсходить на нашу націю дух Володимира Великого і каже моїми устами сповістити сумним в Україні: Солодко і почесно є для Рідного Краю вмерти, але солодше і почеснійше є для Рідного Краю жити в часі його воскресення і серед бурі і натиску життя його переперти! Тому позмивайте сонні очі ранною росю, підкріпляйте овялі руки, додавайте сили хитливим колінам, черпайте силу з пражерела нашої безсмертної культури і сійте її свідомість, аби виплекати національну гордість і самопошану, одним словом зробіть з народу, який був предметом чужої гри, був пилкою в руках народів — зробіть націю, яка стане підметом, стане угольним каменем нового Божого храму.

А тоді буде даний Вам вінець замість попелу, замість плачу влей радощів, замість сумовитого серця — одежа слави. І назвуть вас світичами нового життя сильними в справедливости, а нашу Україну найкращою піснею в молитві світу до Бога — амінь!